

SPØRGSMAALET om, hvorvidt det er muligt at fremstille Maleri, der i Længden kan taale Vejrligets Indflydelse, er blevet brændende herhjemme, da en Restaurering af Thorvaldsens Museums Ydermure er forestaaende. Der er gjort en Del Forsøg, uden at man dog har kunnet bestemme sig for noget af dem.

Sidst har Hr. Maler O. Matthiesen fremstillet en Art Freskomaleri, som han paastaar er holdbar.

Da jeg interesserer mig levende for denne Opgaves Løsning, var jeg blandt dem, som efter Opfordring af den nedsatte Kommission indsendte Prøver. Det turde vel derfor næppe være ubeskedent af mig, om jeg, nu da denne Sag diskuteres saa stærkt, udbeder mig Plads for nogle Udtalelser angaaende de Erfaringer, jeg har gjort gennem mit Arbejde for at løse Opgaven.

Det maa da først slaas fast, at intet som helst Maleri, i den Forstand vi kende det, vil kunne holde sig i fri Luft, hverken her i Landet eller i noget andet Land, end ikke i Italien.

De, der fast stoler paa Hr. Matthiesens Metode, nævne gentagne Gange antik Freskoteknik, særlig Vægmalierne i Pompeji, og hævde, at man ved Hjælp af den Matthiesenske Metode er i Stand til at fremstille antikt Maleri eller med andre Ord, at Hr. Matthiesens Metode er jævnbyrdig med den antike Vægteknik. Dette er en daarlig anbefaling for

denne nye Metode, idet det antike Maleri aldrig har formaet at holde sig i fri Luft. Hvad de saa ofte omtalte Aartusinder gamle Fresker angaa, saa have de jo ikke været udsatte for Luftens Paavirkning i dette lange Tidsrum, og hvad Freskerne i Pompeji angaa, saa have de enten været maalede inden Dørs eller under Tag paa Bagvæggen af en Søjlegang. Façaderne var altid behandlede som ensformede Kvadre og kunde let repareres. Enkelte Ting, som vare særlig udsatte, har man ogsaa udført som Mosaik, i Pompeji f. Eks. enkelte af de smaa Fontæner. Ja selve Mosaikken er selvfølgelig anvendt, fordi det viste sig allerede den Gang, at Freskomaleri ikke kunde staa sig i fri Luft. Det er jo ogsaa almindelig bekendt, at næppe er det pompejianske Hus befriet for sit Dække og udsat for Luftens Paavirkning, før dets maleriske Udsmykning begynder at falme, og inden ret mange Aar er Ødelæggelsen fuldstændig. Trist er det at tænke sig, at alle de Vægmaleries, som Tyskeren Zahn i sin Tid kopi rede til sit bekendte Værk om det pompejianske Vægmaleri, allerede nu ere saa forvitrede, at man kun kan se, at der har været Farve paa disse Mure, der en Gang vare saa rigt smykkede, og saaledes vil det gaa *hvert* eneste Hus, der fremdrages. Kun lidt hjælper det, at man søger at beskytte et enkelt særlig interessant Maleri eller Hus ved at lægge Dække eller Tag over det, — Ødelæggelsen kan vel forhales, men ikke standses.

Lang Tid gik, inden man blev klar over, hvorvidt de græske Templer havde været maalede eller ikke; — nu ved man, eller i hvert Fald antager man, at de have været det, men sikkert ikke paa anden Maade end, at den maleriske Udsmykning kunde udbedres eller males op paany, alt eftersom den i Tidens Løb maatte trænge til det.

Medens det antike Maleri saaledes ikke formaar at holde sig i fri Luft, er det derimod godt til indvendig Brug, og dets Teknik har sikkert været kendt i lange Tider, særlig i Italien, derom vidner de mange Freskomaleries, der findes i

saa mange af Italiens Byer særlig i Rom — de have holdt sig i Aarhundreder, men have rigtigt nok krævet Udbedringer, ja Overmaling, — og de Fleste, som have set dem, ville sikkert indrømme, at de kun undtagelsesvis have staaet sig godt; thi i Almindelighed se de en Del medtagne ud.

At dette Forhold har været kendt længe i Italien, synes klart at fremgaa deraf, at ingen af de senere Tidens monumentale Bygninger have faaet deres ydre maleriske Udsmykning udført som Maleri (Fresko), men derimod som Indlægning af Mosaik af forskelligfarvet Marmor. Paa denne Maade har man ment, og tildels med Rette, at give Udsmykningerne en Varighed, der var lig Bygningens, men desto værre, det lykkedes ikke ganske. Marmoret har ikke formaaet i Længden at udholde et Klima, der dog er saa mildt som Italiens, og saaledes ere de mange herlige Bygninger, som findes rundt om i Landet, blevne en interessant, skøn, men saare kostbar Arv for de nulevende Italienerne; thi vil man ikke se disse prægtige Mosaikker, der smykkede Bygningerne, gaa fuldstændig til Grunde, saa maa man lade dem restaurere, ja, i mange Tilfælde erstatte dem med helt nye, og det er sandelig Arbejder, der koster mange Penge.

Men heraf fremgaa da ogsaa, hvor ringe Sandsynlighed der er for, at en pudset Murflade, overdraget med den mest holdbare Farve, skulde kunne staa sig, naar end ikke det haarde Marmor, hvis Farve gaar helt igennem hvert enkelt Stykke, formaar at gøre det, — ikke en Gang i Italien.

Man skulde antage, at Umuligheden af at fremstille holdbart udvendigt Maleri var almindelig erkendt. Dog vil Enhver, der nogenlunde følger med Udlandets, særlig Tysklands Faglitteratur, vide, at der omtrent hvert andet Aar fremkommer Opfindelser i den Retning, der lige saa hurtig som de komme frem, bliver lagte til Side og glemte. Jeg skal dog her nævne den tyske Kemiker Keim i München, der i Begyndelsen af 80erne kom frem med en Opdagelse, ved Hjælp af hvil-

ken han mente at kunne give de tidligere kendte Mineralfarver en Fasthed, hvorved de kunde taale Vejrligets Indflydelse.

Den vakte umaadelig Opsigt; man troede virkelig, at Keims Farver vare i Stand til at holde sig i fri Luft, og ganske naturligt var det; thi Arbejder, der vare udførte paa denne Maade taalte Afvaskning endogsaa med Syre — men desto værre, en Vinter i fri Luft taalte de ikke.

Imidlertid blev der herhjemme gjort et Forsøg med disse Farver, og hvor umulige de ere i fri Luft, kan ses paa de 4 Figurer, som ere malede paa Siderne af Indgangen til Tivoli. Keims Opdagelse er forlængst glemt.

At denne Ødelæggelse af en paa hvilken som helst Maade henmalet Farve, udsat for Luftens Paavirkning, maa finde Sted, ligger simpelt hen deri, at det ikke er muligt, hverken at gøre Farvelaget tilstrækkelig tykt, eller den Grund, som dækkes af Farven, saa haard og glat, at den er uangribelig af Luften. Særlig Temperaturforandringerne, saasom varm, fugtig Luft, eller Taage, der formaar at trænge ind over alt, med derpaa følgende pludselige Overgange til 2 -3 Graders Frost, som ere saa almindelige herhjemme, vil sprænge Farven bort i utallige for det uvæbnede Øje næppe synlige Punkter; derved kommer Luften ogsaa i Forbindelse med den bag Maleriet liggende Kalkpuds, og inden ret længe vil Pudsen vise sig i større Pletter rundt om paa Maleriet. Da er Ødelæggelsen i fuld Gang, og intet Middel vil formaa at standse den; thi hvorledes skulde man kunne bevare et Maleri, naar den Grund, hvorpaa det er malet, smuldrer bort?

Men det er ikke alene Luftens Indvirkning, der er saa skadelig for det udvendige Maleri, — læg en Gang Mærke til, hvorledes Husenes Façader her i Byen se ud, hvor tilsølede de ere af Røg og Smuds, og hvor hurtig nymalede Façader eller helt nye Huse komme i samme Tilstand. Eksempelvis skal jeg nævne det tekniske Selskabs Skole, der

blev opført for henved en Snes Aar siden, — den har jo Façade af gule Mursten og er nu omtrent sort. Røg og Smuds har indgaaet en saadan Forbindelse med Murens Yderflader, at en Vaskning med et hvilket som helst Middel har vist sig frugtesløst, saa den maa enten slibes ren med Sandsten eller males.

Hvorledes tror man nu, det vilde gaa et Maleri, — det være udført paa Mørtel (al fresko) eller af farvet Cement, — naar det skulde underkastes en saadan Proces?

Det mindste Skuring eller Gnidning paa det vilde straks ødelægge det, og Thorvaldsens Museums Bygmester har sikkert været klar over de her nævnte Forhold baade i den ene og den anden Retning, da han besluttede at lade Billederne paa Museets Ydermure udføre i farvet Cement.

Havde det været ham muligt at gøre denne Cement saa haard og glat som Marmor, saa tør det vel antages, at Billederne vilde have holdt længere Tid end de gjorde, men allerede faa Aar efter, at de var udførte, begyndte Ødelæggelsen, og i de sidste 20 Aar have de staaet tildels forvitrede. Dog have de holdt sig længere end noget som helst Freskomaleri vilde have været i Stand til, og det paa Grund af, at Farven gik helt igennem Cementen.

Med Hensyn til den af Hr. Maler Willumsen foreslaede Metode, at anvende malede og brændte Lertavler i større og mindre Flader, saaledes, at disse saavidt muligt deles efter Farverne og Afsnittene i Figurerne, da har jeg selv sysselsat mig med denne Tanke, og har sidste Sommer i England gjort indgaaende Forsøg hermed.

Jeg kom imidlertid hurtig og bestemt bort herfra og indsendte ikke engang disse Prøver til Kommissionen, fordi det viste sig umuligt at faa en ensartet Tone i Overfladen paa de forskellige Stykker, og det blev mig hurtigt klart, at netop overfor Thorvaldsens Museum, hvor de Farver, der skulde gengives, paa Forhaand vare givne og ikke kunde nøjagtig af-

passes paa Grund af det mindre Herredømme, Brænderen har over Farverne, — vilde denne Metode være uhensigtsmæssig.

At faa de forskellige Plader til bestemt at være i samme Plan, vil sikkert ogsaa paa Grund af Uregelmæssighederne i Brændingen have sin store Vanskelighed, og som Følge deraf vil der, naar Maleriet er stærkt belyst opstaa Lysbrydninger, hvilke jo i allerhøjeste Grad vil virke forstyrrende paa denne plane Fladedekoration.

Paa en Rejse i Udlandet i Sommeren 1893 havde jeg Lejlighed til at gøre mig bekendt med forskellige Materialier til at frembringe holdbar Vægdekoration paa Ydermure og kom til det Resultat, at en keramisk Masse, bearbejdet som en Slags Mosaikarbejde, ikke alene er holdbarere, men tillige lettere at bearbejde og derved billigere end alle andre Slags tidligere benyttede Mosaikker, saasom Marmor og Glasmosaik. Den keramiske Masse kan fremstilles i en hvilken som helst Farve og spaltes i alle Størrelser, er helt igennem ensartet og ensfarvet og forener i sig Porcellænets Haardhed, Tæthed og Glathed med Glassets Rigdom af Farver, saa at nogen ødelæggende Paavirkning næppe lader sig tænke, — hverken ude fra — Vejrliget — eller inden fra — Fugtigheden i Murene.

Kun ved Hjælp af denne keramiske Mosaik vil det være muligt at gøre Billederne paa Museets Ydermure saa at sige uforgængelige.

Man maa ikke lade sig skræmme af Navnet, thi det er jo ikke Meningen at bruge Mosaik for dens egen Skyld, men fordi det ikke er muligt at erstatte den med noget som helst andet holdbart, — derfor skal den behandles saaledes, at den i en Afstand af blot 8—10 Alen virker ganske som Maleri. At man ved nærmere Eftersyn opdager det fine Net, der i Følge Mosaikkens Natur vil brede sig over Billederne, kan aldrig i mindste Maade skade Museets samlede Dekoration,

thi saa er man jo saa tæt inde paa Muren, at man kun kan overse et mindre Stykke af den.

Selvfølgelig skulde kun Billederne og maaske ogsaa alle de farvede Baand behandles med Mosaik, Museets øvrige Murflader og arkitektoniske Led maatte udbedres og overmales med Farve, udrørt i Kasein. Dette Stof tørrer meget haardt, er ikke meget modtageligt for Smuds og kan omtrent holde ligesaa længe som Kalkpuksen.

Omkring hvert 20. Aar maatte man saa rense, udbedre og overmale disse Partier, hvilket anderledes let vilde lade sig gøre, end om de havde været udførte al fresko.

Min Tro paa, at den af mig foreslaaede Fremgangsmaade fortjener at gøres til Genstand for alvorlig Overvejelse, ikke alene med Henblik paa Thorvaldsens Museum, men ogsaa ganske i Almindelighed overfor ethvert Forsøg paa at skabe noget holdbart og kunstnerisk ved Dekoration af Ydermure, bestyrkes i høj Grad, naar jeg ser hen til, hvad Udlandet er i Stand til at fremvise.

Det ligger jo saa fristende nær at udføre Maleri paa udvendige Mure, og især i Tyskland, maaske særlig i München, har man sat Alt ind paa at fuldstændiggøre denne Freskoteknik, men hidtil stadig med ringe Held. Ret betegnende er det, at München i 1894, (altaa kun en halv Snes Aar efter at man havde været saa begejstret for den Keimske Metode) lod Freskomaleriet paa sit Nationalteaters Façade erstatte af et Mosaikbillede.

I Frankrig har jeg aldrig set Freskomalerier paa udvendig Mur, skønt det dog laa nær, at dette Land, som langt mere benytter Dekoration paa Mur end andre Lande, ogsaa maatte bruge denne Fremgangsmaade, — derimod ser man ofte Mosaikarbejder, enten i Glas eller keramisk Masse; det er maaske Faa bekendt, at f. Eks. paa Trocadéro ere alle de farvede Baand, der omgiver Vindue- og Arkadebuerne, ligesom flere Friser og Felter, udførte som Mosaik. I England

benytter man nu ogsaa Mosaikken til udvendig Brug, f. Eks. kan nævnes „the Albert Memorial“ i Hyde Park.

Hvis man iøvrigt i Italien, der jo klimatisk har langt bedre Forhold end vi, havde haft Tiltro til Freskomaleriet, hvorfor har man da i det 15—16. Aarhundrede anvendt Mosaik til Dekoration af Peterskirken, og det endda indvendig, og hvorfor har man senere anvendt Mosaikken paa St. Maria del Fiore i Florenz — ja, og hvorfor har man nu i de sidste Aar i England paabegyndt at dekorere St. Pauls Kirkes Indre med Mosaik?

*

*

*

Hvor er det dog at vende op og ned paa Forholdene, at de sydlige Lande, hvis mildere Klima tillader Udførelsen af Arbejder af et mindre modstandsdygtigt Materiale, i høj Grad benytter Mosaikken, medens vi herhjemme i Norden, saa godt som intet Arbejde have af den Slags udvendig — ja, at man endogsaa synes at have en vis Fordom herimod, skønt netop denne Fremgangsmaade opfylder alle de Fordringer, som man i vort Land maa stille til et virkeligt varigt dekorativt Maleri paa udvendig Mur.

Det er mit Haab, at man herhjemme som i Udlandet vil komme til Erkendelse af denne Fremgangsmaades Betydning og jeg skal blot tilføje Ønsket om, at andre Fagmænd ville udtale sig om denne Sag.

København, August 1899.

O. Willerup.